

Uz temu Hrvatsko znanstveno nazivlje - između potpune otvorenosti i standarda

Pavić, Željko; Kutleša, Stipe

Source / Izvornik: **Studia lexicographica : časopis za leksikografiju i enciklopedistiku, 2007, 1, 25 - 26**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:261:688090>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

Uz temu *Hrvatsko znanstveno nazivlje – između potpune otvorenosti i standarda*

Hrvatsko je znanstveno nazivlje *hrvatsko* samo u onoj mjeri u kojoj može izdržati sud znanosti, tj. samo u onoj mjeri u kojoj ono samo doista sudjeluje u tijeku znanstvenoga spoznavanja i suoblikovanja onoga općeljudskoga, što u pogledu na *humanitas* prekoračuje svaku nacionalnu određenost. Pritom uvijek iznova ohrabruje temeljni uvid Wilhelma von Humboldta da »svaki jezik može kazati sve«, dakako u granicama svojega jezično posredovanoga svijeta. Drugačije rečeno: u odnosu na sposobnost spoznavanja i izricanja ne postoje ni »primitivniji« ni »inteligentniji« jezici ili narodi. Svi oni predstavljaju temeljno ljudsko nastojanje oko vlastitoga samorazumijevanja u svijetu.

U tom povijesnom pogledu znanstveno nazivlje stoji najprije pred teškoćom različitosti jezika i različitoga duhovnog razvoja narodâ, dakle pred teškoćom duhovnoga, jezičnoga i naposljetku kulturnoga premošćivanja. To po sebi uopće ne treba promatrati kao deficit nekoga jezika ili kao nižu vrijednost duhovnoga razvoja jednoga naroda, već prije svega kao izazov da se s pokušajem premošćivanja obogati i bolje razumije vlastita duhovna tradicija. »Tuđe« ostaje doista tuđe i neprihvatljivo samo onda kada ga nismo sposobni usvojiti ili pronaći u onom vlastitom. Tuđe riječi i pojmovi ostaju tuđi samo ako su neizrecive u vlastitom jeziku. Tuđe su spoznaje nespoznatljive samo ako nismo sposobni za njihovo vlastito spoznavanje, polazeći od vlastite duhovne predaje. Tek tada ono tuđe ostaje tuđe i u našem spoznavanju, izricanju ili djelovanju, kako to pokazuje prilog Bulcsúa Lászla i Damira Borasa.

Drugi problem tiče se temeljnoga karaktera samoga nazivlja: *nazivak je uvijek raspet između riječi i pojma*. Dok pojam u svojoj općenitosti uvijek iznova postavlja zahtjev za univerzalnim i nadvremenim značenjem, tek riječ čini taj pojam razumljivim zbiljskom čovjeku i utoliko obvezatnim i smislenim za ozbiljenjem njegove faktične egzistencije. Bilo da se radi o nazivlju u polju prirodnih (V. Dugački, M. Mihaljević) ili duhovnih znanosti (Ž. Pavić), konstitucija znanstvenoga nazivlja mora se uvijek događati koliko kao uspon od riječi k pojmu toliko i kao silazak od pojma

k riječi (H.-G. Gadamer). Dakle, problem znanstvenoga nazivlja ne rješava se u polju znanosti same, već prije svega u horizontu njegove *razumljivosti*, tj. u horizontu ozbiljenja njegove značajnosti u živoj riječi, kao govorenje i odgovaranje, u kojem sâmo to nazivlje može postati konstitutivno i obvezujuće ne samo za neku »zajednicu istraživača« unutar jedne znanosti već prije svega za svaku duhovnu i životnu zajednicu koja u konačnici mora biti neodbacivi životosvjetovni korektiv samom tom nazivlju. Ako je to nazivlje »neutralno«, tj. ravnodušno prema mogućem smisaonom razumijevanju, ono nikada ne može biti predmetom zbiljskoga razgovora. Ono tada za taj zbiljski razgovor nije niti smisleno niti besmisleno, budući da nikada ne može ući u konkretni život. Ili drugačije rečeno: znanost koja sa svojim spoznajama nastoji isključiti svaku vremensku ograničenost i kontingentnost svojih pojmova, znanost koja želi nadvremeno trajanje koliko svojih pojmova toliko i svojega, samome sebi i jedino samome sebi imanentnoga sistema, takva znanost, jednako kao i njezini pojmovi, gubi svoju povijesnu i životosvjetovnu ukorijenjenost, ona više nije poradi čovjeka, već poradi sebe same. U svojem nadvremenom značenju znanstveni pojam ne znači ništa jednoj vremenskoj egzistenciji: ona ga ne može ni razumjeti ni iskazati, zbog čega on onda nikada ne može postati »zajedničkim dobrom« jedne komunikacijske zajednice. Dakle, kada se nekom znanstvenom pojmu oduzme njegova povijesna i životna ukorijenjenost, sama povijest i život postaju u njemu čiste danosti, beživotni predmeti konstitucije vječnih zakona.

Treće, s obzirom na spomenute uvide znanstveno nazivlje uvijek ostaje lebđeti između potpune otvorenosti prema vlastitoj predaji, prema novim uvidima i onom tuđem, ali istodobno i pod teškim bremenom zahtjeva za standardiziranjem, bez kojega nema početnoga i utoliko nužnoga suglasja u bilo kojoj zajednici istraživača. Međutim, upravo ta otvorenost omogućuje samome nazivlju da ne postane pukim objektom standardizirajućega dekretiranja, u kojemu bi ono bilo jednom za svagda dogotovljeno i utoliko mrtvo.

Četvrto, tek pod ovim pretpostavkama znanstveno nazivlje može biti prihvaćeno kao *hrvatsko*, tj. zadobiti onu razumljivost i prihvatljivost koje čine nužnu pretpostavku onoga što je Franjo Marković davno nazvao izgradnjom »domovine misli«, bez koje nema ni »tvarne domovine«.

Prilozi sabrani u ovom tematskom bloku upravo svjedoče o tim teškoćama jednoznačnoga utemeljenja hrvatskoga znanstvenoga nazivlja, ali i o harnim naporima naših predšasnika da to nazivlje doista učine razumljivim hrvatskome čovjeku, a to je temelj na kojemu i suvremena hrvatska znanost može dalje graditi našu i misaonu i tvarnu domovinu.

ŽELJKO PAVIĆ
STIPE KUTLEŠA